

гідності, творча ініціатива, підприємливість навряд чи можна розраховувати на поліпшення ситуації в нашій країні.

У такому разі важливим на занятті виступає зміст, що проявляється в формі норм і оцінок, які мають загальний, обов'язковий для всіх характер. Моральність відображає гуманістичну перспективу розвитку людства, визначає критерії оцінки людських цілей і засобів їх досягнення. З моральної точки зору оцінюються не лише практичні дії, вчинки присутніх, але й їх мотиви, стимули і наміри. Таким чином, відбувається моральна регуляція у формі саморегуляції, моральна оцінка у формі самооцінки, моральне виховання у формі самовиховання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Основи художньої культури. – Ч. 1: Теорія та історія світової художньої культури: Навч. посібник для вищ. навч. закладів / За ред. В.О. Лозового, Л.В. Анучиної. – Х.: Основа, 1997. – 320 с.
2. Чабан Н. Методичні рекомендації до семінарських занять з курсу “Етика й естетика” для студентів денної форми навчання факультету культури і мистецтв. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2004. – 32 с.
3. Чорна К.І. Виховання моральності члена громадянського суспільства // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді / Зб. наук. пр. – К, 2002. – Кн. 1. – С. 67–72.
4. copyright-ld@winrock.org.

УДК 378. 14

В.М. Черевань

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНОЇ МОВНОЇ ПРОГРАМИ З РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ДОБРОВОЛЬЦІВ КОРПУСУ МИРУ США В УКРАЇНІ

У даній статті зроблено короткий опис та аналіз навчальної мовної програми з російської мови для добровольців Корпусу Миру, які працюють в навчальних закладах України. Автор статті описав стилі навчання дорослих, які базуються на мовних компетенціях, проаналізував підручник з російської мови для іноземців “Crash Course” і виявив позитивні та негативні сторони цієї навчальної програми з російської мови.

Ключові слова: мовна компетенція, стиль навчання, Корпус Миру США, репетитор.

Корпус Миру – це незалежна організація Уряду США, яка була заснована президентом Джоном Кеннеді у 1961 році з метою зміцнення миру та дружби між народами світу шляхом залучення добровольців до роботи у країнах, які потребують допомоги у соціальному, економічному та людському розвитку.

Корпус Миру США в Україні має три основні завдання: 1) допомагати українській стороні задовольняти її потреби у технічному досвіді; 2) поглиблювати знання про американський народ серед народу України; 3) сприяти глибшому розумінню українського народу американцями.

Америка має давню традицію добровільної служби. Заради доброї мети люди віддають свій час, енергію та зусилля, не вимагаючи за це ніякої матеріальної винагороди.

Люди обирають добровільну службу в Корпусі Миру з різних причин. Одні стають добровольцями, тому що віддані ідеалу служіння на благо людства. Інших приваблює можливість побачити світ, пізнати культуру різних країн та набути важливий досвід для своєї майбутньої кар'єри. Усі вони вступають до Корпусу Миру, тому що це є визнана організація, яку глибоко шанують в американському суспільстві.

Добровольці Корпусу Миру не є державними службовцями. Це звичайні американські громадяни, які зобов'язались протягом двох років працювати з українцями на благо України. Вони звітують про виконану роботу керівникам українських організацій, в яких працюють, і знаходяться на утриманні Корпусу Миру.

Зараз в Україні діють 3 програми Корпусу Миру: програма розвитку підприємництва; програма викладання англійської мови як іноземної; програма охорони навколишнього середовища.

Одразу після прибуття в Україну добровольці Корпусу Миру проходять інтенсивну тримісячну підготовку з мови та культурну, соціально-економічну та професійну орієнтацію. Така підготовка дає можливість добровольцям краще пристосуватися до життя і роботи в Україні. Адже метою кожного добровольця є ефективна співпраця з членами колективу, в якому він працює, а також з суспільством в цілому. Засобом досягнення цієї мети є володіння мовою народу, розуміння його культури та традицій. Але, на жаль, тримісячної підготовки недостатньо. Ось чому добровольцям потрібна постійна допомога у вивченні мови, яку їм може надати репетитор з російської мови.

Розглянемо спільні і відмінні сторони у методиці навчання дорослих і дітей:

1. дорослі менше покладаються на запам'ятовування та повторення, ніж на оцінку, аналіз, критичне міркування і асоціації;
2. вони вчать те, що необхідно їм у житті;
3. накопичення нового матеріалу відбувається на базі їхнього попереднього досвіду;
4. доросла людина почуває і поводить себе як незалежна індивідуальність і бажає, щоб інші сприймали її як таку;
5. дорослі беруть участь у плануванні навчального процесу.

Отже, перед репетитором з російської мови постає питання: як навчати іноземців російській мові? Існують різні стилі навчання: динамічний, аналітичний, образний та діяльний.

Проаналізуємо кожний з цих стилів окремо.

Динамічний. Люди такого стилю навчання сприймають інформацію конкретно і переробляють її активно. Це – новатори, сповнені ентузіазму. Вони навчаються, використовуючи і випробовуючи свій досвід. Такі учні:

- часто запитують: “А що буде, якщо...?”, “А якщо...?”;
- вбачають у знаннях важливий шлях до дії та зосереджені на співвідношеннях між речами;
- вільно спілкуються з різними людьми;
- їм подобається різноманітність, і вони завжди думають про нові можливості та не визнають авторитетів.

Учням такого стилю навчання краще надати можливість експериментувати, творити та застосовувати знання на практиці. **Образний.** Такі учні сприймають інформацію конкретно, а переробляють її пасивно (рефлекторно, відтворюючи її). Вони уважні слухачі, наділені багатою уявою. Навчаються через почуття. Люди такого типу люблять бути залученими до важливих подій. Їхнє улюблене питання: “Чому?”. Вони сприймають знання як засіб підвищення своєї проникливості та люблять дискусії у групах; навчаються через почуття; дуже активні, люблять брати у всьому участь; визнають авторитет, якщо він заслуговує на те; полілог, монолог – найбільш ефективні методи для цього стилю навчання.

Аналітичний. Учні сприймають інформацію абстрактно, а переробляють її пасивно (рефлекторно). Як правило, вони здібні до створення концепцій і моделей та ретельно обмірковують усе, над чим працюють, прагнуть інтелектуальної досконалості. Їх улюблене питання: “Що?”. Люди такого типу обережно спостерігають перед тим, як зробити висновки про явище чи сутність речей. Вони надають перевагу фактам і теорії, цікавляться аналітичними порівняннями, вимагають від репетитора систематизованого викладу матеріалу.

Діяльний. Люди цього типу сприймають інформацію абстрактно і переробляють її активно, вони мають здатність практично застосовувати ідеї. Такі учні працюють шляхом збирання фактів та запитують під час уроку: “Як це спрацює?”. Вони намагаються зробити логічний аналіз матеріалу, та більш зорієнтовані на символи. Учні такого типу: зацікавлені у

продуктивності зробленого; завжди дотримуються графіку-розкладу; беруть на себе багато відповідальності; вбачають необхідність в авторитеті, але, якщо на них тиснути, будуть намагатися уникнути цього тиску.

Вивчення російської мови займає важливе і вагоме місце у діяльності добровольця Корпусу Миру під час його перебування в Україні. Знання російської мови добровольцем не тільки сприяє швидкій акліматизації до культури і звичаїв місцевого населення, а й підвищує ефективність і якість роботи, яку він виконує в галузі економіки і освіти.

Зупинимося на аналізі мовної навчальної програми. Навчальна програма для добровольців Корпусу Миру з російської мови (Pre-Service Training – PST) дає змогу добровольцям дістати необхідну підготовку для продуктивної роботи в Україні впродовж двох років. Вона складається з кількох компонентів: вступний курс з російської мови, культурологічна підготовка і професійна орієнтація.

Усі добровольці, що приїжджають до України, починають вивчати російську мову. Вивчення мови проходить у маленьких групах (3–4 особи) під керівництвом висококваліфікованих учителів. Оскільки заняття відбуваються на квартирах учителів, це дає добровольцям змогу з перших тижнів краще пізнати особливості українського життя і культурних традицій, орієнтуватися у місті, використовуючи набуті навички з мови.

Уроки тривають чотири години по п'ять-шість днів на тиждень. Періодично після занять добровольці виконують практичні завдання з метою закріплення мовного матеріалу та застосування його на практиці – такі, наприклад, як відвідування базару та покупка продуктів, поїздка на вокзал і отримання необхідної інформації.

В основі навчання лежить метод практичного вивчення мови (Experiential Learning). Ось чому метою уроків є не вивчення тих чи інших граматичних явищ, а уміння щось зробити чи сказати, використовуючи у мові ці граматичні явища. Наприкінці навчання рівень знання мови добровольців оцінюється сертифікованими тестерами.

Корпус Миру встановив мінімальний рівень володіння мовою (Intermediate Low), який повинен бути досягнений добровольцями. На цьому рівні вони зможуть висловити і задовольнити життєво необхідні потреби: розповісти про себе, про сім'ю, зробити покупки, орієнтуватися у просторі і часі, користуватися транспортом, послугами сервісу та ін. Після тримісячної підготовки більшість добровольців продовжує вивчення мови за місцем проживання. Ось чому їм необхідна професійна допомога репетитора.

Розглянемо структуру і принципи мовної програми. Competency Based Education (CBE) – це принцип навчання, що заснований на компетенціях. Вперше він був запроваджений у США в 1971 році. Цей принцип застосовується зараз у мовній програмі Корпусу Миру. Це комплекс методів і вправ для навчання дорослих, які достатньо мотивовані для вивчення мови. Мовна програма побудована на принципах теорії біхевіоризму, тобто теорії “поведінки”. Акцент робиться не на знаннях мовних явищ, а на тому, що слухач може зробити, використовуючи мову. В результаті вивчення певного мовного матеріалу слухачі зможуть не лише сказати, описати чи запитати, а й зробити. Тобто, метою вивчення мови є не мова як така, а виконання певних завдань через мову, що і визначає мовні компетенції. Компетенції – це те, що слухач буде в змозі робити в результаті вивчення тієї чи іншої теми. Вибір тем і відповідних компетенцій до них був зумовлений потребами слухача, роботою і оточенням. Наприклад: Тема: Їжа. Компетенції: 1) вміти називати страви української кухні, а також описувати рецепти улюблених страв; 2) висловлювати свої уподобання в їжі; 3) замовляти їжу в ресторані і кафе; 4) купувати їжу у магазині чи на базарі; 5) вміти приготувати українську страву; 6) вміти користуватися метричною системою мір і ваги.

З прикладу видно, що у компетенціях є не тільки дієслова “називати” і “висловлювати”, а й “замовляти” і “купувати”. Це вказує на те, що слухач може зробити певні дії за допомогою мови. Одні компетенції відображають початкові потреби, такі як привітатися; купити їжу в магазині чи на базарі. Інші компетенції, наприклад, пов'язані з

умінням налагоджувати зв'язки, а саме: домовитися про зустріч; зателефонувати і вміти відповісти на телефонний дзвінок.

Існують такі вимоги до уроку, заснованого на компетенціях:

– під час уроку вчитель розмовляє мовою, яку викладає (вийняток становить пояснення граматичного матеріалу);

– мова, яка викладається, – реальна (не штучна). Це мова, якою спілкуються;

– учитель розмовляє у нормальному темпі;

– основна увага приділяється слуханню та говорінню, а не читанню чи письму, що зумовлено комунікативним підходом до навчання. Широко використовуються вправи типу “питання-відповідь” та діалоги;

– нова лексика відпрацьовується у контексті, поки слухач не запам'ятає її;

– в основі викладення граматики лежить індуктивний метод: від прикладу до правила;

– нова лексика пояснюється за допомогою малюнків, жестів, рольових ігор, а не лише за допомогою прямого перекладу;

– мова вивчається у маленьких групах.

Розглянемо план уроку

Кожен урок з мови має чітку структуру і різні етапи та елементи, які включають у себе:

1. Розминка – початкова частина уроку, що має на меті підготувати слухачів до роботи на уроці та допомогти їм налаштуватися на використання мови на уроці. Це може бути якась нескладна мовна гра, розмова про минулі події, жарт.

2. Вступна частина – може включати у себе повторення попереднього матеріалу і перехід до нової теми або підготовку слухачів до сприймання нового матеріалу.

3. Введення нового матеріалу – у цій частині уроку можна використовувати різні технічні засоби для презентації нового матеріалу: візуальні (картинки, плакати, картки), аудіо (записи на плівці), аудіовізуальні.

4. Відпрацювання нового матеріалу – це найважливіша частина уроку, де слухачі повинні засвоїти лексичний матеріал і вміти оперувати ним у розмові. Тут використовуються такі види діяльності як говоріння, аудіювання, письмо, читання.

5. Підсумок – дає змогу охопити весь пройдений за урок матеріал; дає слухачам можливість закріпити свої знання на практиці.

6. Запасні види роботи – не входять в основний склад уроку, але завжди плануються вчителем на випадок, якщо:

– слухачі втомилися і їм треба перепочити – вчитель дає вправу на релаксацію, або слухачі швидко впоралися з усіма запланованими завданнями і мають час попрацювати ще;

– на уроці не вистачає часу для виконання великого і складного завдання або слухачі через втому не зможуть якісно сприйняти чи опрацювати певний матеріал – тоді вчитель замінює його іншим, який вимагає менше часу та зусиль.

Вивчення мови здійснюється за спеціальним підручником *Crash Course*, який був розроблений учителями центру з мовної та культурологічної підготовки добровольців Корпусу Миру. Необхідність у написанні підручника була викликана тим, що не існує жодного підручника з української чи російської мови для іноземців з інтенсивного вивчення мови. Підручник розрахований на три рівні – початковий, середній та сильний – де кожний наступний рівень розроблений на основі попереднього. Цей розподіл простежуються в лексичному матеріалі та вправах, в поясненні граматики та граматичних вправах. Таким чином, підручник задовольняє мовні потреби слухачів з самими різними здібностями до вивчення мови. Впродовж курсу мовної підготовки у навчальній програмі, що триває дванадцять тижнів, слухачі оволодівають мовою на тому рівні, який вони спроможні опанувати на цей час. Після закінчення цього курсу наступні два роки вони продовжують працювати з підручником, повертаючись до тих самих тем, повторюючи вже вивчене і опрацьовуючи матеріал більш високого рівня за допомогою викладачів російської мови або самі (посібник побудований у вигляді самовчителя).

Підручник існує у двох варіантах – українською та російською мовами та складається з одинадцяти тем: “Знайомство”, “Їжа: Базар, ресторан, магазин”, “Життя в українській громаді”, “Час. Погода.”, “Місто”, “Пошта. Телефон. Банк”, “Транспорт. Подорож. Готель”, “Здоров’я”, “Покупки”, “Зовнішність. Характер. Емоції”, “Я – Доброволець Корпусу Миру”.

Всі теми курсу розроблені за однією схемою. Кожна тема розпочинається з нової сторінки, яка містить тематичний малюнок і перелік компетенцій до даної теми. У першому розділі “Як звучить російська мова” надані фонетичні правила та вправи на рівні звуків, складів, слів, фраз та скоромовок. Далі, у розділі “Нові слова”, зібрано новий лексичний матеріал та найбільш вживані мовні моделі з даної теми, до яких додаються різноманітні лексичні вправи, кросворди, діалоги, полілоги і тексти. Наступний розділ “Граматикика – це просто!” містить в собі граматичні правила, таблиці, схеми і пояснення, а безліч вправ допомагає їх відпрацювати і закріпити. Лексичні і граматичні вправи супроводжуються відповідями. Останній розділ теми розрахований на самостійну роботу і містить вправи для самостійного опрацювання (здебільшого, комунікативного характеру). Він складається з безпосередньо вправ – практичного і творчого, дискусійного і ситуативного характеру, порад — як самостійно відпрацьовувати лексику, граматику і говоріння, а також веселих сторінок з прислів’ями, приказками, жартами, віршами, піснями та повір’ями до певної теми.

Наприкінці підручника є окремі брошури з тематичним словником, граматичним довідником та посібником з самостійного вивчення мови. Вибір граматичного матеріалу, що входить до підручника, зумовлений потребами слухача і відповідає тематичним компетенціям.

Головна роль учителя з російської мови добровольця Корпусу Миру – не викладати російську мову добровольцю, а допомагати йому вчити мову. Спочатку бажано з’ясувати, що потрібно слухачу, і скласти загальний навчальний план. Цей план краще розробляти і обговорювати з добровольцем. Як правило, доброволець сам вибирає мовний матеріал, який він/вона хоче вивчати. Завдання учителя полягає у правильній послідовності подачі матеріалу. Тривалість занять і їх періодичність вирішуються разом з добровольцем. Вчитель російської мови повинен звернути увагу на те, що: кожному учню притаманне особливий стиль навчання; кожен урок повинен мати тему і певні компетенції; на початку уроку повинні бути визначені цілі; треба уникати довгих пояснень граматики англійською мовою; в кінці уроку має бути підсумок і повторення вивченого матеріалу і повинен залишатися час на запитання і відповіді; кожний урок має проводитися російською мовою.

Підводячи підсумки сказаному вище, визначимо позитивні і негативні сторони цієї методики. До позитивних компонентів відносяться: 1) вступний курс з російської мови, культурологічна підготовка добровольців; 2) принцип навчання, заснований на компетенціях; 3) індуктивний метод ведення граматичного матеріалу; 4) постійне повторення вивчених тем та їхня професійна спрямованість; 5) принципи свідомого вивчення російської мови.

До негативних компонентів можна віднести: 1) відсутність спеціальних навчальних аудіо і відео матеріалів, які б полегшували процес вивчення російської мови; 2) відсутність адаптованих текстів творів російських та українських письменників, які можна б було використати для самостійного читання.

Хочеться підкреслити, що позитивні сторони даної методики можуть бути використані для вивчення російської мови у загальноосвітніх навчальних закладах України, тому що використання такої методики формує творчий підхід до роботи над мовою, а цікаві ігрові лексичні і граматичні вправи роблять урок нестандартним, а також особлива система повторення та закріплення матеріалу сприяє постійному тренуванню пам’яті учня.

Однак, введення такої методики в навчальні заклади України вимагає експериментальної перевірки.

Отже, в даній статті зроблено аналіз навчальної мовної програми з російської мови для добровольців Корпусу миру США, а саме:

– описані стилі навчання дорослих;

- розглянута структура і принципи мовної програми;
- наведено приклад уроку, побудованого на компетенціях;
- проаналізовано підручник “Crash Course”;
- визначені позитивні та негативні аспекти даної навчальної мовної програми.

УДК 372. 36 + 811. 111

Є.С. Швець, С.Б. Черепанова

ЗАСТОСУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА “ЗАКОРДОННА ПОДОРОЖ СТУДЕНТА НА НАУКОВУ КОНФЕРЕНЦІЮ” ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ УНІВЕРСИТЕТУ

На сучасному етапі розвиток міжнародних зв'язків України з навколишнім світом у різних галузях науки, техніки, культури і економіки зумовлює соціальне замовлення суспільства на підготовку кваліфікованих фахівців, які мають володіти навичками та вміннями іншомовного спілкування у всіх сферах діяльності.

Відповідно до сучасних міжнародних освітніх вимог щодо рівня володіння іноземною мовою випускник вищого навчального закладу “має володіти уміннями вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення ним соціальних, академічних і професійних цілей. Випускник вищого закладу освіти повинен демонструвати правильне вживання мовленнєвих зразків.”

Метою статті є ознайомлення з системою роботи за навчально-методичним посібником з англійської мови як загальноосвітньої дисципліни “Закордонна подорож студента на наукову конференцію” для студентів II – III курсів немовних факультетів, укладеного викладачами кафедри іноземних мов Херсонського державного університету. Створюючи навчально-методичний посібник, автори ставили за мету реалізувати основні принципи навчання, такі як відповідність сучасному рівню вимог до володіння іноземною мовою (відповідність рекомендаціям Комітету з освіти при Раді Європи); орієнтація на комунікативну мету навчання, яка має забезпечити володіння студентами іншомовним спілкуванням в усіх його функціях (пізнавальній, емоційно-оціночній, етикетній); використання діяльнісного комунікативно-пізнавального підходу, який забезпечує формування комунікативної компетенції студентів у визначених межах; включення студентів у діалог культур, міжкультурне спілкування; взаємопов'язане навчання усіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письма) з урахуванням того, що кожен з них може виступати і як мета, і як засіб навчання. Підготовка подібного посібника вважається авторам актуальною на даному етапі, оскільки існуючі підручники подібного типу (Шехтер, Китайгородська, Лозанов) розраховані для вивчення іноземної мови в рамках великої кількості годин у групах, що не перевищують п'ятнадцять осіб. Мета даного посібника полягає в навчанні основам спілкування в усних та писемних формах у типових ситуаціях: знайомство, замовлення квитка та номера у готелі, проходження митного контролю, заповнення митної декларації, телефонна розмова, орієнтація в місті, замовлення у ресторані та інших закладах харчування, крамниця, наукова конференція.

Запропонований посібник складається з десяти блоків, кожен з яких присвячений окремій розмовній темі.

Посібник має чітку структуру. У кожному блоці вводиться лексичний мінімум та загальноповживані розмовні формули, які опрацьовуються у наступних комунікативно спрямованих вправах, оригінальні тексти для поглибленого та оглядового аудиторного та позааудиторного читання, зразки діалогів для подальшого складання власних.